

Skulde man antyde, hvor Bogens videnskabelige Tyngdepunkt er at søge, maa det siges at være i denne omfattende Fotografi-Samling, der udgør et antropogeografisk Billedmateriale af stor Værdi. En Del af Billederne fremtræder som Tekstillustrationer, — men de fleste er samlet i en særlig Billedafdeling, praktisk ordnet efter Emner som: Befolknings typer, Landsbyformer, Kirkebygninger, Bøndergaarde, Redskabsformer, Agerbrugsmetoder, Transportmaader, Markeder o. s. v.

Ved den første Gennembladning af Bogen fæstner der sig ved en Billedsyntese af næsten filmisk Karakter et levende Indtryk af den polske Landbobefolknings daglige Liv. Gaar man Billederne efter, rummer de den Rigdom af Detailler, der gør dem til en videnskabelig Materiale-Samling, et Grundlag for yderlig Iagttagelse og Slutningsdragen. Et Billede som 470 med Hesten, der skræmmes ved Synet af Forfatterindens store amerikanske Vogn har f. Eks. symptomatisk Betydning! Biler er sjældne Gæster paa de afsides Biveje i Polen.

Reproduktion og Tryk er upaaklagelig, — man aner bag disse Publikationers grandiose Ødselhed i Udstyret store Midler, der ikke gør Sparsommelighed nødvendig.

Registrene er forbilledlige: et Sagregister henviser baade til Tekst og Billeder. To Billed-Index omfatter alene Billedstoffet, ordnet dels efter Emner, dels efter Lokalteter. Disse nyttige Ting betyder uendelig meget for en Bogs Anvendelighed!

Axel Schou.

Alfred Hettner: Vergleichende Länderkunde. Bind 4. 347 S., 16×24 cm. 190 Ill. Teubner, Leipzig-Berlin 1935.

En indgaaende Karakteristik af de foregaaende 3 Bind og af hele Værkets Plan er givet i en Anmeldelse i G. T. Bind 37, S. 313, til hvilken der kan henvises. Nærværende Anmeldelse indskrænkes derfor til en Karakteristik af 4. Binds Indhold og dette Binds særlige Ejendommeligheder.

Indholdet rubriceres i de fire Kapitler: „Die Pflanzenwelt“, „Die Tierwelt“, „Die Menschheit“ og „Die Erdräume“.

Med Støtte i Klassikeren Humboldts Udtalelser om Planteverdens dominerende Betydning som landskabsdannende Faktor følger den omfattende, særdeles læseværdige Fremstilling af Plantegeografien, der udgør den væsentlige Del — over 40 % — af dette Bind. Et langt Forskerlivs Erfaringer og Tanker har Forf. nedfældet i denne Fremstilling, der foruden at give en Oversigt over de videnskabelige Fakta, indeholder Diskussion af Hypoteser, Be-

skrivelse af Forskningsmetodik og — i store Træk — Disciplinens Historik.

Emnet er med Grundighed inddelt i mange Afsnit; som Eksempel paa Findelingen kan anføres, at et lille Kapitel løseligt berører Planternes Kemi fra geografisk Synspunkt (Vinenes store Sukkerindhold i varme Klimater, Rigdommen paa Aromastoffer (Bouquet) nær Vinavlens polare Grænser f. Eks.). Under Fremstillingen af Planternes Livsbetingelser synes en geografisk Faktor som Dagleængdens specielle Betydning derimod ikke at være kommet med.

Afsnittet om Dyregeografien er kun halvt saa omfattende som det forangaende, — hvilket forekommer særdeles rimeligt, naar den mindre omfattende Viden paa dette Felt og Dyreverdenens Betydning som geografisk Faktor tages i Betragtning.

Naar alle antropogeografiske Discipliner derimod skal rummes paa ca. $\frac{1}{5}$ af Bindets Sider, er det dog givet, at der her maa lægges en anden Skrivemaade til Grund for Fremstillingen. Enkelte af Kapitlerne, „Trafik“ f. Eks., er da ogsaa saa oversigtsmæssig kortfattede, at der her nærmest er Tale om det formelle Inddelings-skema, i hvis Rubrikker Stoffet skulde fyldes. Den koncentrerede Form til Trods er dog ogsaa disse Dele rige paa fængslende Betragtninger og Synspunkter; Forfatterens omfattende Viden og elegante Problembehandling griber og fascinerer stadig paa ny.

Det sidste Kapitel, „Die Erdräume“, er „vergleichende Länderkunde“ i Ordets alleregentligste Betydning. Hettner vejer her de mange Inddelingsmaader — paa topografisk, tektonisk, klimatisk, antropogeografisk og andet Grundlag — op mod hinanden, og de gennem Tiderne skiftende Synspunkter repeteres og diskuteres.

Denne logiske Ordning af et stort Erfaringsmateriale, bl. a. gennem Dannelse af veldefinerede Begreber, er enhver Forsker — con amore eller tvunget af Nødvendighed — nødsaget til at bidrage til. Af tysk geografisk Videnskab har denne terminologiske Formalistik dog altid — con spirito — været drevet ud i sine yderste Konsekvenser. Et metodisk Redskab er blevet en Disciplin med selvstændig Værdi. Ikke mindst fra dette Synspunkt er det særdeles læseværdige Slutkapitel interessant som typisk Karakteristikum for en geografisk Skole.

Billedstoffet er det en Fornøjelse at beskæftige sig med; det fremtræder i dette Bind med en vis selvstændig Værdi, da det ikke er Forf.'s Teknik at opbygge en Skildring paa Billedindhold — ja, Billederne er endog ikke i synderlig Grad samarbejdet med Teksten! Men man møder her en Række ny Fotografier, hvoraf Størstedelen

er fremragende geografiske Typebilleder, der gør alene Billedgennemgangen til en Berigelse.

For Lærere i Geografi paa højere Undervisningstrin er der her en Mulighed for at høste meget læreligt Undervisningsmateriale til Brug i den daglige Undervisning. *Axel Schou.*

J. Blüthgen: Dänemark. 26 S., 15,4×20,2 cm, p. 417-443 i Hefte 178 af F. Kluthe: Handbuch der geographischen Wissenschaften. Wildpark-Potsdam 1937. Akademische Verlagsgesellschaft Athenaion.

Denne kortfattede Fremstilling af Danmarks Natur og Befolkning bygger, som det fremgaar af Litteraturlisten, paa et indgaaende Kendskab til den bedste danske Litteratur om Emnet. Kun paa enkelte Punkter savnes Kendskab til nogle Undersøgelser fra de allersidste Aar, hvorfra der ganske vist ogsaa kun har været offentliggjort foreløbige Meddelelser. Resultatet er da ogsaa blevet en saa god Fremstilling, som man kan vente paa saa faa Sider. Der beskrives Terræn og Jordbund, Klima, Vegetation, Bebyggelse og Erhverv. Afhandlingen ledsages af to Tavler og 28 Kort og Billeder i Teksten, særdeles vel udvalgte og oplysende. Hovedmassen af Billederne stammer fra Danmarks Geologiske Undersøgelse og Geodætisk Institut.

Til Trods for at Afhandlingen saaledes som Helhed giver en god og rigtig Fremstilling af Danmarks Geografi, har der dog indsneget sig enkelte Fejl, som trænger til Berigtigelse. Der gives saaledes en Oversigt over de Klima-, Vegetation- og Kulturperioder, som har afløst hinanden siden Istiden, og der tilføjes nogle Tidsangivelser for de omtrentlige Grænser mellem Perioderne. Denne Oversigt angives at stamme fra Knud Jessen i den tyske Udgave af Victor Madsens Danmarks Geologi Skemaet hos Blüthgen er imidlertid ikke identisk med Jessens Skema, men er forbedret med flere iøjnefaldende Fejl. Saaledes betegnes Ertebøllekulturen som „jüngere Steinzeit“, medens Jessen kalder den Campignien, og den neolitiske Kultur er helt udeladt, hvilket er særlig uheldigt, da Springet mellem Køkkenmøddingernes Jægerkultur og Kvægavl og den neolitiske Agerbrugs og Kvægavlskultur er det største Spring, der overhovedet har fundet Sted i hele Kulturudviklingen i Danmark siden Istiden, selv om en Forsker ved Mistydning af et enkelt Fund er fremkommen med en fantastisk Teori for at slaa Bro over Springet.

Jessen anfører i sit Skema ingen Kronologi, men har Aaret før Geologiens Fremkomst publiceret et Skema med de Geer's Kronologi. Senere har han ikke i nogen Afhandling angivet Tal. I Blüth-